

МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА – ЗАСІБ ПОКРАЩЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Висвітлено внутрішні причини виникнення кризи. Зосереджено увагу на останніх роках діяльності Національного банку України. Коротко розглянуто заходи діяльності НБУ у цей період. Також зроблено спробу окреслити чинники, які зможуть покращити функціонування економіки України.

Ключові слова: монетарна політика, бюджетно-податкова політика.

Актуальність теми. Економіка України, як і решта країн, останнім часом охоплена економічними потрясіннями. Світова практика наочно демонструє вагому роль Центрального банку, яка зростає в посткризовий період на переломних стадіях економічного циклу. За допомогою вдалого використання свого інструментарію Центральний банк спроможний ринковими методами посилити властивість економіки до саморегулювання та відновлення, стимулювати позитивні та уповільнити негативні тенденції в динаміці економічних показників, чутливих до монетарних чинників. Складність його використання полягає в логічному взаємозв'язку з іншими регуляторними елементами Державного управління України, здійснюючи реалізацію єдиної фінансової політики держави.

Аналіз подібних робіт. Щодо цієї тематики є достатня кількість робіт. Зокрема можна виділити таких вчених: А. Гальчинський, М. Савлук, В. Стельмах, О. Дзюблук, О. Яременко, Г. Башнянин, О. Носов та багато інших. Незважаючи на значну кількість наукових праць і вагомий досягнення, є невирішені проблеми, що потребують висвітлення.

Мета роботи – дослідження функціонування грошово-кредитної політики і заходи щодо покращення монетарної політики.

Виклад основного матеріалу. За роки становлення ринкової економіки України було сформовано інституційне забезпечення грошово-кредитної політики, створено інструменти регулювання грошово-кредитної політики, але застосування дієвого регулювання все-таки не відбулось. Виникають проблеми та суперечності проведення ефективної грошово-кредитної політики в Україні. Стрибокподібні зміни валютного курсу, значні інфляційні очікування, високі процентні ставки багато в чому є наслідком низької ефективності функціонування системи державного управління грошово-кредитною політикою [1]. Монетарна політика продовжує залишатися закритою і недостатньо зрозумілою, що не сприяє формуванню належної довіри до монетарної влади з боку суб'єктів господарювання й населення.

Значний тягар бюджетного дефіциту в 2009-2010 рр. сформував у суспільстві негативні інфляційні очікування, оскільки значну половину приросту видатків було спрямовано не на збільшення соціальної складової, а на капітальні видатки, обслуговування державного боргу, оплату комунальних послуг державних підприємств тощо. Значні інфляційні очікування були пов'язані насамперед із недовірою щодо спроможності уряду забезпечити всі невідклад-

ні бюджетні виплати та песимістичною оцінкою боргової урядової політики. Негативні сподівання також були підсилені негативними факторами грошової сфери: девальвацією національної валюти та невизначеністю щодо перспектив її курсової стабільності; несвоєчасним виконанням своїх зобов'язань окремими банківськими установами; очікуваннями щодо увімкнення "друкарського верстата" з метою забезпечення урядових видатків [2, с. 175].

Через збільшення державного боргу актуальним є питання про взаємозв'язок бюджетно-податкової та монетарної політики. Внаслідок значного нагромадження обсягів індивідуальних ризиків виявився недостатньо регульованою ланкою фінансових систем, а теорія "розсіювання ризику", на яку спиралися фінансисти багато років, вважаючи, що шляхом хеджування індивідуальних ризиків можна уникнути системних потрясінь, не підтвердилася на практиці. Всупереч теоретичним очікуванням, спроби знизити індивідуальні ризики призвели до їх накопичення, що в підсумку зумовило виникнення системних ризиків. При цьому виявилось, що в багатьох країнах немає єдиного підходу до формування та реалізації державної фінансової політики. Це ускладнило процес подолання наслідків кризи та спричинило її нову появу [4, с. 26].

Хоча варто зауважити, що НБУ намагається максимально оперативного реагувати на зміни ситуації на грошово-кредитному ринку і відповідним чином корегує тактику своїх дій відносно регулювання грошової маси в обігу. Зважаючи на певні внутрішні або зовнішні економічні чи політичні чинники, намагаючись максимально нівелювати інфляційні очікування, НБУ проводить політику рестрикційного чи експансійного змісту. Так, упродовж 2009-2010 рр. НБУ здійснював одночасно стримувальні та стимулювальні заходи монетарної політики. Серед стримувальних заходів можемо відзначити істотну зміну умов обов'язкового резервування банками коштів на коррахунку, починаючи з III кварталу 2009 р., а також активне проведення НБУ мобілізаційних операцій з використанням депозитних сертифікатів. До заходів стимулятивного характеру потрібно віднести зниження облікової ставки та ставок рефінансування.

У другому півріччі 2011 р. умови функціонування економіки істотно погіршилися. Насамперед це було пов'язано з проявами рецесії в масштабах світової економіки, що було наслідком зниження попиту на продукцію українського експорту, а також посилення боргової кризи в країнах Європи та США, що ускладнило доступ українських позичальників до світових ринків капіталу. Як наслідок, зведене сальдо платіжного балансу в другому півріччі 2011 р. було від'ємним ("-" 4,2 млрд дол. США).

Останнім часом помірна жорсткість грошово-кредитної політики відображалася у повільній динаміці пропозиції грошей, яка давала змогу підтримувати розвиток економіки, не провокуючи інфляційного тиску. Обсяг монетарної бази на 01.01.2012 р. становив 239,9 млрд грн, а її річний приріст дорівнював 6,3 %, або 14,2 млрд грн (рисунку). Для порівняння: у 2010 р. вона зросла на 15,8 %. Загальний обсяг грошової маси на кінець 2011 р. становив 685,5 млрд грн, а її приріст за рік сягнув 14,7 %, або 87,6 млрд грн. Для порівняння: у 2010 р. грошова маса зросла на 22,7 % [3, с. 6].

¹ Наук. керівник: проф. Г.І. Башнянин, д-р екон. наук

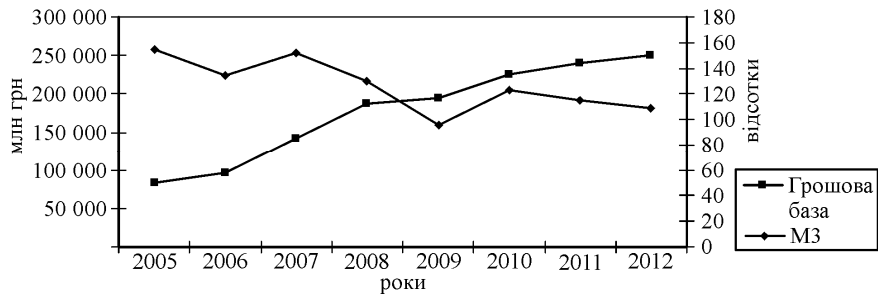

Рис. Темпи зростання окремих монетарних показників [5]

Залежно від ситуації, яка складалася на ринку, НБУ використовував монетарну політику як більш жорстку і послідовну. Для створення відповідних умов роботи фінансового ринку пропонуємо зробити такі залежності від потреб економіки країни:

- знизити ставки рефінансування комерційних банків, що підвищить доступність кредитів. Окрім цього, потрібно здійснювати контроль за виданими кредитами банкам, щоб не допустити ситуації, коли вони будуть пропонувати отримані кредити підприємцям за значно вищим відсотком. Також можна використати частину золотовалютних резервів держави для рефінансування банків;
- з метою запобігання корупції й зловживання запровадити методи адміністративного регулювання процентних ставок, встановити банківську маржу по операціях за кредитом, котрі виділяє держава;
- здійснювати рефінансування вибірково, залежно від вкладу банку в розвиток економіки;
- збільшити частку рефінансування банків під виробничі векселі, тобто пов'язати монетарну політику з попитом підприємств;
- провести націоналізацію активів проблемних банків. З цією метою створити державну компанію з повернення активів;
- використовувати керований плаваючий курс, здійснювати поступовий перехід до режиму вільного обмінного плаваючого курсу. Це посилить гнучкість обмінного курсу, розширивши діапазон його можливого коливання;
- здійснення контролю над зовнішнім боргом банківського й корпоративного секторів, сприяння швидкому його погашенню.

Висновки. Для ефективного розвитку монетарної політики потрібно:

- чітко окреслити план дій щодо вирішення проблем грошово-кредитної політики з метою уникнення негативних наслідків від нещодавньої економічної кризи;
- використовуючи досвід провідних країн, створити і розвивати свою монетарну політику, яка би вписувалася у сьогоdnішні реалії нашої економіки і відповідала нашим традиціям ведення економічної діяльності;
- насамперед повернути довіру громадян до НБУ та комерційних банків України шляхом зменшення процентної ставки з метою надання банками кредитів й заохочування населення для створення нових підприємств, фірм, компаній, новітніх технологій тощо, до стимулювання та подальшого розвитку тих галузей промисловості, в яких Україна має хист, що призведе до руху та збільшення капіталу, які необхідні як грошово-кредитній системі, так економіці України загалом;

- забезпечити гривні стабільність як одного з основних чинників діяльності будь-яких розрахунків;
- здійснити реформування грошово-кредитної політики з метою розвитку малого (є досить важливим в Україні і набуває важливе значення сьогодні) і великого бізнесу України;
- зменшити видатки на утримання державного апарату, але збільшити видатки на фінансування розвитку економіки, що позитивно вплине на розвиток грошово-кредитної системи України.

Монетарна політика, яка базується на цінній стабільності, може бути ефективною лише за умов наявності сталої фінансової системи. Як свідчить перебіг останньої економічної та фінансової кризи, стабільні ціни є необхідною, проте недостатньою монетарно-фінансовою умовою успішного функціонування економіки. Стабільні ціни самі по собі не убезпечують від виникнення фінансових криз.

Література

1. Дзюблук О. Оптимізація передавального механізму грошово-кредитної політики центрального банку / О. Дзюблук // Вісник Національного банку України : журнал. – 2003. – № 1. – С. 6.
2. Варгас В.М. Підвищення ефективності антиінфляційного регулювання в Україні / В.М. Варгас // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.15. – 173-181.
3. Колобов Ю. Монетарні параметри розвитку економіки України / Ю. Колобов // Вісник Національного банку України : журнал. – 2012. – № 4. – С. 6.
4. Мищенко С.В. Новые тенденции в монетарной политике и регулировании финансовых систем / С.В. Мищенко // Финансы и кредит : журнал. – 2010. – № 40 (424). – С. 23-29.
5. Основні засади грошово-кредитної політики на 2012 рік. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document? id=114668>.

Стецько Л.И. Монетарная политики – средство улучшения функционирования экономики Украины

Рассмотрены внутренние причины возникновения кризиса. Сосредоточено внимание на последних годах деятельности Национального банка Украины. Коротко рассмотрены меры деятельности НБУ в этот период. Также сделана попытка определить факторы, которые смогут улучшить функционирование экономики Украины.

Ключевые слова: монетарная политика, бюджетно-налоговая политика.

Stetsko L.I. Monetary policy as a means of improving the functioning of the economy of Ukraine

The article highlights the internal causes of the crisis focuses on the last years of activity of the National Bank of Ukraine. Briefly considered measures of the National Bank in the period. Also attempt to outline the factors that can improve the functioning of the economy of Ukraine.

Keywords: monetary policy, fiscal policy.

УДК 338.3 Аспір. П.О. Фененко¹ – ПВНЗ "Європейський університет"

МЕХАНІЗМИ ОПОДАТКУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ПРОДУКЦІЮ ТВАРИННИЦТВА: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Здійснено аналіз вітчизняної галузі тваринництва та впливу на її розвиток механізмів оподаткування зовнішньої торгівлі продукцією галузі. Досліджено доцільність оподаткування експорту живої худоби та шкіряної сировини вивізним митом,

¹ Наук. керівник: проф. Н.С. Прокопенко, д-р екон. наук – ПВНЗ "Європейський університет"